
PROGRAM DER CHRISTELIJK-HISTORISCHE PARTIJ.

ARTIKEL I.

Zedelijkheid en recht, gezag en vrijheid, en derhalve, ook de instellingen, welke dienen om die te handhaven en te bevorderen, vinden hun grondslag in een ordening Gods welke ook op staatkundig gebied richtsnoer en toetssteen in alles moet wezen.

Die ordening is geopenbaard door hetgeen daaromtrent in de Heilige Schrift gevonden en in de leiding Gods in de geschiedenis der volken waargenomen wordt.

De maatschappelijke ontwikkeling mag derhalve niet naar willekeur verwrongen, doch moet bij het licht van Gods Woord verder geleid worden.

ARTIKEL II.

Wij erkennen, dat de Nederlandsche natie is geboren uit den worstelstrijd voor Gods Woord en de Vrijheid des Vaderlands en dat daardoor haar nationaal karakter is bepaald.

Als Protestantsche natie hebben wij derhalve te strijden tegen alles wat zou kunnen leiden tot verkorting van gewelensvrijheid, of tot opheffing van de rechtsgelijkheid der verschillende kerken. Geen kerk behoort van haar verkregen rechten te worden beroofd. Maar ook behoort niemand op eenigerlei wijze te worden be-

voordeeld om zijne persoonlijke overtuiging of belijdenis, opdat onze Heer Jezus Christus niet om uiterlijke eer of voordeel worde gediend en de Overheid aldus hare roeping om mede te werken tot bevordering van het koninkrijk Gods kunne vervullen.

ARTIKEL III.

Het constitutioneel Koningschap, opgedragen aan het Huis van Oranje-Nassau, is de vrucht van de leidingen Gods met ons volk en de natuurlijke ontwikkeling van 's Lands Historie en daarom terecht in onze Grondwet bevestigd.

ARTIKEL IV.

De Souverein is als zoodanig alleen voor den rechterstoel van God verantwoordelijk. Evenzeer als allen, die onder den Koning met eenige regeertaak zijn belast, is de souverein gebonden aan de instellingen en bepalingen, die door hem zelve met gemeen overleg der Staten-Generaal in het algemeen welzijn en ter bewaring en verdediging van de volksrechten en volksvrijheden worden vastgesteld.

ARTIKEL V.

De Staten-Generaal zijn gehouden ten krachdigste de rechten en vrijheden des volks te verdedigen en het landsbestuur te controleren. Zij hebben zich te onthouden van stelselmatige bevoordeeling van eenig deel der natie boven een ander deel. Hoe nauw de band tusschen de leden der Staten-Generaal en hunne kiezers ook zijn moge, moet toch bij elke stemming het belang en het recht van allen, niet dat van de kiezers, den doorslag geven.

ARTIKEL VI.

Steeds behoort er naar gestreefd te worden, alle kringen der maatschappij ook persoonlijk te doen deelnemen aan de behartiging van de publieke zaak, opdat het oordeel in en over politieke zaken met de noodige kennis daarvan gepaard ga.

Hoe meer de politieke ontwikkeling des volks toeneemt, hoe

meer het kiesrecht tot samenstelling van politieke en administratieve colleges kan worden uitgebreid. Bij de toekenning van het kiesrecht en de inrichting van het kiesstelsel behoort er voor gewaakt te worden, dat niet eenig deel der maatschappij door een ander deel worde overheerscht.

ARTIKEL VII.

De rechtspraak sta in verband met het zedelijk rechtsbesef der natie volgens wetten, die op de eeuwige rechtsbeginselen rusten. Bij de vaststelling van het strafrecht behoort uitgegaan te worden van het beginsel, dat der overheid het recht om te straffen van Godswege is toegekend, niet slechts om de maatschappij te beschermen, maar allereerst tot herstel van de geschonden gerechtigheid, desnoods door de doodstraf, waartoe het recht haar in beginsel toekomt.

ARTIKEL VIII.

Zooveel mogelijk moet het particulier initiatief worden aangeemoedigd en gesteund, doch niet vervangen worden door directe staatsbemoeiïng. Leiding van de Overheid heeft niet te worden uitgesloten, en daar vooral waar een te bereiken goed doel niet anders dan door eenheid van handelen bereikbaar is, is overheidsdwang gerechtvaardigd. Samenwerking van patroon en arbeider dient te worden in de hand gewerkt en daarop eene wetgeving gebouwd, die, met eerbiediging van aller recht, inzonderheid hun ten goede komt, die vooralsnog het meest aan overheidssteun behoefte hebben.

ARTIKEL IX.

Bij de regeling van het belastingstelsel worde in acht genomen eensdeels, dat zooveel mogelijk allen bijdragen in de algemeene lasten, anderdeels, dat de lasten van hen, die door evenredige verdeling daarvan te zwaar zouden worden gedrukt, op de schouders van hen, die tot dragen daarvan beter in staat zijn, worden overgebracht.

ARTIKEL X.

Het onderwijs in al zijne vertakkingen behoort van overheidswege te worden bevorderd. Daaruit volgt niet, dat het steeds van de overheid moet uitgaan; wel dat, waar zij — de overheid — het niet zelve geeft, zij het toch te leiden en te steunen heeft, opdat de vruchten van het onderwijs zooveel mogelijk aan allen ten goede kunnen komen. Zij eerbiedige ten volle de inzichten der ouders omtrent den godsdienstigen en zedelijken grondslag van onderwijs en opvoeding en zorg zooveel mogelijk, dat niet ten gevolge van de keuze tusschen openbaar en bijzonder onderwijs, de een boven den ander finantiëel worde bevoordeeld.

ARTIKEL XI.

Armenzorg blijve in de eerste plaats eene zaak der Kerken en der particulieren. Nochtans behoort de overheid, krachtens wettelijke voorschriften, op verschillende wijze de vervulling van de taak van kerk en particulieren te steunen en mogelijk te maken, en het onderlinge verband en de samenwerking van allen, die zich met die zorg inlaten, te verzekeren.

ARTIKEL XII.

De neiging om de verdediging des lands te verwaarlozen wenschen wij, binnen de perken der finantiëele krachten van het volk, met kracht bestreden te zien. Ook de verdediging der koloniën dient ernstig te worden voorbereid.

ARTIKEL XIII.

Landbouw, handel en nijverheid hebben aanspraak op de zorg en den steun der Regeering, van wie verwacht mag worden, dat zij trachten zal datgene weg te nemen, wat deze bronnen van bestaan drukt.

ARTIKEL XIV.

In onze koloniale bezittingen behoort een onhaatzuchtige staatkunde te worden gevolgd. De regeering verlooehene ook daar

het Christelijk karakter der natie niet, maar bevordere de zending met wijsheid en beslistheid, verbeterde den rechtstoestand der inlandsche Christenen en trachte door opwekking van veerkracht en arbeidzaamheid den inlander te doen deelen in het partij trekken van de bronnen van welvaart, die onder zijn bereik liggen. Het onderwijs, aan de inlanders te geven, worde zooveel mogelijk aan den zendingsarbeid verbonden.
